

Shakespeare

FELSÜLT

SZERELMESEK.

(Fordította: Rákosi Jenő)

AMTAK Bt, 2025

Cop. AMTAK Bt, 2025

Felelős szerkesztő: Varsányi József

**Kiadó: AMTAK Bt, 2040 Budaörs, Semmelweis u.
6/B.**

06 20 218 6762 amtakbt@gmail.com

www.amtak.hu

Látogasson el webáruházunkba, és böngésszen!

ISBN 978-615-6907-63-9

Készült: AMTAK Bt, Budaörs

SZEMÉLYEK

Ferdinand, Navarra királya.

Biron,
Longaville,
Dumaine, a király kíséretéhez tartozó urak.

Boyet,
Mercade, a frank hercegnő kíséretéhez tartozó urak.

Don Adriano de Armando, spanyol.

Sir Nathaniel, lelkész.

Holofernes, iskolamester.

Balga, rendőr.

Kobak, suhancz.

Moly, Armando apródja.

Vadász.

Frank Herczegnő.

Rózsa,
Mária,
Katinka, a hercegnő kíséretéhez tartozó hölgyek.

Jutka, pórleány.

Tisztek s Mások a Király s a Hercegnő kíséretében.

ELSŐ FELVONÁS.

I. SZÍN.

Navarrában; kéjkert palotával.

A király, Biron, Longaville és Dumaine jönnek.

KIRÁLY.

Mit éltében hajhász kiki, a hír
Hadd éljen érczben sírunk oszlopán
S legyen díszünk a dísztelen halálban;
Ha jelenünk ama becsületet
Kiküzdi, mely az idő sarlaját
Tompítja és falánságát megejti,
Megnyerjük örököül az örök éltet. –
Azért, hős győztesek – s méltán azok,
Mert bátran harczoltok önvágyitok
S vad szenvedélyek bősüzt serge ellen –
Tartsátok végparancsomat híven meg:
Navarránkat csodálja a világ,
És udvarunk kis egyetem legyen,
Szemlélő életmódba elmerülve.
Ti hárman, Biron, Longaville s Dumaine,
Eskü szerint, mint társaim, velem
Három esztendőt töltetek emez

Iratba foglalt rendszabály szerint.
Most eskütök' íráatok is alá,
Hogy önkezevel bélyegezze meg
Magát, ki csak hajszálnyit félre lép
Ki kész megtenni, mire esküvék,
Írja alá letett szent esküjét.

LONGAVILLE.

Én kész vagyok a három évi böjtre:
Lakmát az észnek, böjtöljön a test!
Kövér has görhes főt, a jó falat
Zsíros bordát, de csak rossz élczet
ad. *(Aláírja.)*

DUMAINE.

Jó herczegem, Dumaine meghalt: a nagy
Világnak kicsinyes szolgálóra
Veti világi bűnök nagy súlyát;
Meghal pompára, kincsre, kéjre nézve,
Utánok a bölcsészetben fürkészve. *(Aláírja.)*

BIRON.

Jó, állom én is fogadalmokat,
Azaz, mire megesküvéim, tudnillik:
Tanulva élni három évig itt.
De van még más szigorú rendszabály,
Úgymint: nem látni nőt sem ez alatt,
– Mi, úgy hiszem, nem áll a lajstromon –
S hetenkint elböjtölni egy napot,

S mi több, napjában egyszer enni csak
– Mi, úgy hiszem, nem áll a lajstromon –
S csak három órát alva minden éjjel
Egész nap bóbiskolni se szabadjon
(Holott az éjszakát én jámboran
Elalszom, sőt megtoldom nappalommal)
– Mi, úgy hiszem, nem áll a lajstromon.
Hiú törekvés lesz ez: asszony és
Alvás nélkül tanulmány s böjtölés.

KIRÁLY.

Letenni erről esküt tettetek.

BIRON.

Nem, jó uram, ha meg nem sértelek.
Veled tanulni esküvém csupán
Itt három évig nagysád udvarán.

KIRÁLY.

Esküd, Biron, a többire is szól!

BIRON.

Szavamra, sir, így esküm nem komoly.
S tanulmányunkkal, mondd, mit czélozunk?

KIRÁLY.

Megtudni, mit különben nem tudunk.

BIRON.

Mit más vak ész előtt homály fedez?

KIRÁLY.

A tudománynak égi díja ez!

BIRON.

De már, uram, így csak felesküszöm,
Hogy megtudjak ily rejtett dolgokat,
Mint: dús asztalt találni hol lehet,
Midőn sovány böjtre kárhoztatám;
S elémbe sorsom szép lányt hol vezet,
Hol rejtve más vak elmének a lány;
Hogy törjek esküt, mit megtartanom
Hitem nem szegve meg, alig lehet.
Ha ily jutalmat nyer a szorgalom,
Meg tud, mit tudni vágy, mindeneket,
Esküdj meg erre, s nem mondok nemet.

KIRÁLY.

Ily haladás a tudománynak gátja,
Mi érzékinket hiú kéjbe rántja.

BIRON.

Hiú minden kéj, s legfőbb mind közül
Mely bajon nyerve bajt hagy örökül:
Mint: könyvbe gondosan merülni el,
Ben az igazság fényét lelmi fel;
Holott e könyv hazudik, és a fény

Keresve fényt, vakítja fény a fényt,
S a míg hazug sötétben fényt keressz,
Fényed s szemed világa kárba vesz;
Szögezve inkább szebb szemre szemem',
Tanítsatok meg ennek tetszenem:
A szemre fényt hogyan áraszthatok,
A melynek én vak koldusa vagyok.
A tudomány tündöklő égi test,
Mely nem túri, hogy vakmerőn kilesd:
Mit nyer díjul, ki évekig fűtet
Mint hogy idézhet tekintélyeket?
Az égi fények földi keresztapja,
Ki csillaginkat névvel látja el,
E tündöklés mi szebb díját aratja,
Mint ki tudatlan bámul égre fel?
A mit még tudhatsz, az csak név lehet,
S minden keresztapa adhat nevet.

KIRÁLY.

Mily olvasottan gáncsol olvasást.

DUMAINE.

Minő haladva gátol haladást.

LONGAVILLE.

Gyomlál rozsot és neveli a gazt.

BIRON.

Ha költ a lúd, várhatjuk a tavaszt.

DUMAINE.

Hogyan jön ez?

BIRON.

Legjobbkor van idézve.

DUMAINE.

Az értelemre?

BIRON.

Ne, a rimre nézve!

LONGAVILLE.

Metsző, irígy fagy ő: pusztul nyomán
első szülöttivel a kikelet.

BIRON.

S habár! Hát pompázzék a nyár talán,
Míg dalra nem kél víg madársereg?
Kedveljetek-é idétlen magzatot?
Karácsonykor rózsát nem áhitok,
Se május zöld virányain havat;
Mindent csupán a maga idején.
Így nálatok már későre maradt
A tanulás, s a háznak tetején
Máskáltok át az ajtót nyitni fel.

KIRÁLY.

Jó, lépj ki hát, s menj Isten hírivel.

BIRON.

Nem, jó uram, eskümnek állok én,
S ha a vakság ügyét jobban vivém,
Mint ti az égi tudományét, ám
Esküm' beváltani óhajtanám:
Hűn elvezeklek három évet itt;
Azért, add, kérlek, a papirt ide,
Alá hadd írjam zord rendeletid'.

KIRÁLY.

Előbbi vétkeket ez mossza le.

BIRON.

(olvassa).

„Item, hogy udvaromat nő egy mértföldnyire meg
ne közelítse?”
És ezt kihirdetéd?

LONGAVILLE.

Négy napja már!

BIRON.

Lássuk a büntetést: „Nyelve kivágatásának terhe
mellett.” S ki szabta ezt?

LONGAVILLE.

Ezt én, uram!

BIRON.

És, édes lord, miért?

LONGAVILLE.

Sikert csak ily zord büntetés ígért.

BIRON.

(olvassa).

„Item: Ha ki férfiút lát nővel társalogni e három évi határidő alatt, e férfiún oly nyilvános szégyen teendő, a minőt az udvar többi tagjai csak kigondolni képesek.”

Megszegned ezt magadnak kell, uram;

Mert jól tudod, a frank királyleány

– Ki páratlan fensége bájiban –

Közelg, hogy ágyban fekvő atyj'urán

Könnyítve, a szép Aquitania

Általadását itt meghányja véled;

Azért, uram, ezt kár volt írnia,

Vagy a szép nő honába visszatérhet.

KIRÁLY.

Urak, én erről megfejtkezém.

BIRON.

Ez a tanulmány, ha túlságra mén:

Míg megnyerni tanulja, mit kíván,

Felejtí tenni, a mit kellenék,

S a nyereség sok fáradság után
Tűzzel bevett vár: úgy vesz, mint nyered.

KIRÁLY.

E ponton szükségkép tágítani kell,
Mert szólnom kell Frankhon küldöttivel.

BIRON.

Három ezerszer így esküt szegünk
E három évben szükségből csupán,
Mert születik a szenvedély velünk.
S ha nem szükség, csak kedvtelés nyomán
Szegek hitet, mentségül felhozom,
Hogy hisz szükségből lettem szószegő. –
S így a törvényt bizvást aláírom: *(Aláírja.)*
Legyen a csak hajszálnyit engedő
Örök szégyenre kész. Csáb létezik
Rám úgy, mint másra nézve, s úgy hiszem,
Ha az aláírással késtem is,
Utolsó én leszek, ki megszegem.
De szünetink alatt mulathatunk?

KIRÁLY.

Igen, a mint tudjátok, udvarunk
Vendége egy vad spanyol utazó,
Kit mint divathóst méltán bámulunk:
Fejében szólambánya van, bohó
Beszédinek zenéje őt miként
Bűhang ragadja el; jó bókoló,

A kit perpatvara birájaként
Elismer egyiránt a rossz, a jó.
Beszéljen a szeszély e kis fia
– Neve Armado – szünetink alatt
Fenszárnyaló szavakban szép hona
Vitéziről, kik harczban haltanak.
Hogy tetszend nektek, nem tudom; de én
Mosolygok csak a sok hazug regén
S magamhoz lantosnak szerződtetém.

BIRON.

Remek ficzkó e spanyol utazó,
Testén új a divat, ajkán a szó.

LONGAVILLE.

Kobakra s rá tartsunk vadászatot,
Siettetvén így a határnapot.
Jő Balga, levéllel, és Kobak.

BALGA.

Melyik itt a herczegnek saját személye?

BIRON.

Ez, ficzkó; mit akarsz?

BALGA.

Én magam is az ő saját személyét reprehendálom,
mert én ő kegyelmességének rendőre vagyok; de

hát szeretném az ő saját személyét saját testében és
vérében látni.

BIRON.

Ez itt.

BALGA.

Signor Arme – Arme – tiszteli. Valami kutyaság
van a dologban. A többit majd elmondja ez a levél.

KOBAK.

Uram, a mi kutyaság van benne, az engem illet.

KIRÁLY.

A levelet a hírneves Armando írja.

BIRON.

Bármilyen alacsony tárgyról szóljon is, bízom
Istenben, hogy a szavak föinkeltek lesznek.

LONGAVILLE.

Föinkelte remény alacsony valóra: az ég adjon hozzá
türelmet.

BIRON.

A hallgatáshoz, sir, vagy annak elkerüléséhez?

LONGAVILLE.

Szerény hallgatáshoz, sir, és mértékletes
nevetéshez, vagy mind a kettő elkerüléséhez.

BIRON.

Jól van, sir, legyen úgy, a hogy irmodora okot
szolgálatat vígságra kapnunk.

KOBAK.

A tárgy rám vonatkozik, uram, a mennyiben t. i.
Jutkát illeti. A dolog rendje és módja az, hogy
engem rajta kaptak.

BIRON.

Mi módon?

KOBAK.

A következő mód és rend szerint, elmondom mind
a hármat: hát megláttak a majorságban, a mint vele
a lóczán ültem, és nyakon csíptek, midőn a kertbe
követtem, a mi összevéve annyi, mint következő
módon és rendben. No, a mi a rendet illeti, az az a
rend, a hogy a férfi rendesen az asszonnyal beszél;
a mi pedig a módot, hát bizony nem igen módosan.

BIRON.

S a mi a következőket illeti?

KOBAK.

A következőést majd a büntetés mutatja meg, és az
Úr megvédi az igazat.

KIRÁLY.

Meg akarjátok figyelemmel hallgatni ezt a levelet?

BIRON.

Mintha csak oraculumot hallgatnánk.

KOBAK.

Ilyen az ember gyarlandósága: kész füllel hallgat arra, a mi a testieket illeti.

KIRÁLY.

(olvasva).

„Dicső követ, az égi boltozat alkirálya és Navarra egyedüli uralkodója, lelkemnek földi istene s testemet tápláló védszentem.”

KOBAK.

Még eddig szó sincs Kobakról.

KIRÁLY.

(olvasva).

„Ebbül áll a dolog.”

KOBAK.

Hadd álljon ebül a dolog; de ha ő azt mondja, hogy ebül áll a dolog, akkor bizony kutyába se veszi az igazmondást.

KIRÁLY.

Csend!

KOBAK.

– és béke legyen velem s minden emberrel, a kinek nem mestersége a kardviselés.

KIRÁLY.

Szót se! –

KOBAK.

– mások titkairól, kérném átossággal.

KIRÁLY.

(olvasva).

„Ebből áll a dolog! Ostromoltatván az éjszínü melancholia által, a rám nehezülő humort a te egészséget adó levegőd leghathatós orvosszerére bízta; és nemesi voltomra mondom, elhatározám, hogy egyet járkálok. Kérde, mikor? Hat óra körül, a midőn a kérődzők javában gyöpolnek, a szárnyasok javában csipkedik a szemet, s az emberek azon táplálkozához fognak, mely vacsorának nevezetik. Ennyit az időre vonatkozólag. Kérde most már, hogy minő alapokon? Részemről úgy hiszem, azon alapokon, a melyeken épen sétáltam, s a melyeknek nevezete a te kéjkered. A mi továbbá a helyet illeti, hogy melyiken? Erre nézve úgy hiszem, azon, melyen

ama feslett és vizás történet esett meg rajtam,
mely hófehér tollamból eme ébenfekete téntát
sajtolja ki, melyet itt látsz, észlelsz, szemlélsz
avagy bámulsz. Tehát a helyre nézve, hogy hol? a
hely különös tekervényü kerted nyugati sarkának
keletre néző éjszaki éjszak-keletén állott. Ott
láttam azon alamuszi suhanczot, a te kedvtelésed
vézna kárászát” –

KOBAK.

Engem.

KIRÁLY.

„– azt a tanulatlan, ostoba párát –”

KOBAK.

Engem.

KIRÁLY.

„– azt a hígvelejü jobbágyot –”

KOBAK.

Mindig csak engem.

KIRÁLY.

„– kinek a mint emlékszem, az ő neve Kobak –”

KOBAK.

Jaj! engem.

KIRÁLY.

„– párosan és kettesével, szentesített és kihirdetett
kibocsájtványodnak és korlátokat szabó
kiáltványodnak daczára egy – egy ó! egy – de
szinte tűzbe hoz kimondanom, kivel –”

KOBAK.

Egy vászoncseléddel.

KIRÁLY.

„– szépanyánknak, Évának, egy nőnemű
unokájával, avagy is, a te édesdedebb értelmedhez
mérve, egy hölgygyel. Én őt (a mint erre mindig
sokra tartott tiszteletem ösztönze) hozzád küldém,
hogy büntetése díját elvegye, a te édes kegyelmed
tisztje, Balga Antal által, a ki oly férfiú, ki jó
hírnevére, magatartására, jó viseletére s
tisztességre tart valamit.”

BALGA.

Én volnék az, kegyelmességed engedelmevel, én
vagyok Balga Antal.

KIRÁLY.

„A mi Jutkát illeti (így neveztetik ama gyöngébb
edény, kit a föntebb említett suhanczczal
megleptem), én őt törvényed könyörtelenségének
edényeül tartogatom, s kész vagyok őt
megkísérteni. Tiszteletem hozzád esküdt s